

Az információs szolgáltatások iránti elvárások szinte mérhetetlenül alacsony szintűek. Ennek ellensúlyozásaként azt várhatnánk, hogy a dokumentum-gyűjtemények iránti elvárások magasabbak. Ez valóban így is van, de a gyűjteménynek csak arra az egészen szűk sávjára, amely egy olvasói és felhasználói érdeklődési körbe tartozik. A felhasználók egyáltalán nem törődnek a könyvtárgygyűjtemény minőségével, csak az őket érintő kis résszel.

S ha egy gyengén működő információs szolgálatban lényeges javulás következik be, az vagy az információs egységtől vagy a felső vezetéstől származik, és sohasem a felhasználók panaszai miatt jön létre.

Az elemző és értékelő szolgáltatások iránti igény jóformán nem létezik, s ezen nem sokat módosít az sem, hogy vannak egyes személyek, akik kollégáik részére ellátnak ilyesféle funkciót. A Weinberg által már húsz évvel ezelőtt szorgalmazott *információ-elemző központok* valójában sohasem tudtak igazán lábra állni. S az utóbbi években több ilyen központ abbahagyta működését, látszólag a költségvetés szűkítése, valójában azonban az érdeklődés hiánya miatt. Amit az emberek valóban akarnak, arra mindig van pénz!

Az a tény, hogy a szakemberek nagy része most már nem tud (ha ugyan valaha is tudott) lépést tartani szakterületének számára szükséges információival, nem meglepő és nem is zavaró dolog. Bizonyára van sok más, ennél fontosabb dolguk. Ami zavarónak hat, az, hogy az információs szakemberek elvárják, hogy lépést tartsanak, és hozzájárulnak annak a látszatnak a fenntartásához, hogy csakugyan lépést is tartanak.

A felhasználók nemcsak igen szűk szakmai skálán, hanem rendszerint konzervatív módon is ítélik meg az információs szükségleteket. A már ismert dolgok általában kiszorítják a még ismeretleneket. Lehet hogy a szakemberek csakugyan jól meg tudják ítélni információs szükségleteiket arra nézve, amit már ismernek (pl. folyóiratok), de mi a helyzet azok tekintetében, amelyeket nem ismernek? Hogyan ítélik meg azt, amiről nem tudnak semmit, és abban a hiszemben vannak, hogy mindent megkapnak, ami fontos nekik?

A felhasználók túl vannak terhelve információkkal, és minden újabb információs szolgáltatás – minden számítógépes rendszer is – csak fokozza szorongásukat. Meg kell tehát érteniük, hogy sokkal kevesebb információra és sokkal több válaszra van szükségük. Ennek érdekében *fel kell újítani* – új formában, alkalmasabb dolgozókkal – a Weinberg által javasolt *információ-elemző központokat*, megfelelően kvalifikált, nem pedig máshonnan kiszuperált szakemberekkel. Mindig azt kérdezzük: mi a konkrét információs szükséglet, és ne az iránt érdeklődünk, hogy milyen forrásokban kellene nyomoznunk.

A referáló és indexelő szolgálatok és az adatbázisok előállítóinak alaposan végig kell gondolniuk, hogy kinek a számára készülnek szolgáltatásaik. Csak ebben az

esetben lehet elérni a tárgyi megközelítés, rendszerezés, formátum stb. konzisztens rendszerét.

Műszaki–gazdasági, ipari intézmények kérdéseire *tényadatokat tartalmazó válaszokat kell nyújtania az információs szolgálatnak*. Ha valaki kételkednék ebben, figyelje meg azoknak a kereskedelmi vállalkozásoknak újabb fejlődését, amelyek elemzik, sűrítik és közvetlenül használható formában szintetizálják azokat az információkat, amelyeket a könyvtárak s információs központok állománya tartalmaz. Ilyen, a probléma megoldását közvetlenül segítő, a kereslethez gyorsan alkalmazkodó információs szolgáltatások alakulnak ki, mert a könyvtári–információs szakma vagy nem vette észre ennek szükségességét vagy visszautasította ebben való érdekelt-ségét.

Az információs technológia minden bizonnyal tovább fejlődik s javul, de a rendelkezésünkre álló eszközök használata már meghaladja képességeinket és lehetőségeinket, ha ahhoz ragaszkodunk, hogy ezeknek valamiképpen a felhasználók érdekeihez, lehetőségeihez, idejéhez kell alkalmazkodniuk.

Az optimális egyszerűsítés más értékek fenntartásával együtt mindig értékes cél lehet. De az egyszerűsítés önmagában – egy kétségbeesett utóvédharcban – nem volna jó válasz arra, hogy az információs rendszert alkalmassá tegyék a „rossz” felhasználó számára.

/WHITE, H. S.: Growing user information dependence and its impact on the library field. = Aslib Proceedings, 31. köt. 2. sz. 1979. p. 74–85 p./

(Györe Pál)

Konferencia-anyagok beszerzése a BLLD gyakorlatában

A BLLD (*British Library Lending Division = a British Library Kölcsönző Részlege*) a konferencia-anyagok átfogó gyűjtésére törekszik. Beszerzésüket főleg két körülmény nehezíti: a konferencia időpontja és a megjelenés közötti időkülönbség, valamint a publikálás rendszertelensége.

A BLLD a beszerzett anyagnak csak kb. 60%-ára tud szokványos módon (rendelések útján) szert tenni, ugyanis ezeket lehet általánosan használt bibliográfiai források útján azonosítani és a kereskedelmi forgalomban beszerezni. A fennmaradó 40% beszerzéséhez különféle forrásokat használ (1. táblázat), amelyek közül a *Directory of Published Proceedings* és a *World Meetings* a legjelentősebbek.

Az Interdok kiadásában megjelenő *Directory of Published Proceedings* 3 sorozatból áll (Science–Engineering–Medicine–Technology, SEMT; Social Sci-

1. táblázat

A konferencia-anyagok beszerzésére szolgáló fő bibliográfiai források

Cím	Kiadó vagy közreadó	Periodicitás	Tételek száma (1977-ben)	Elrendezés, mutatók	Szakterület	Földrajzi kiterjedés	Kiadásra vonatkozó információ	Megjegyzés
<i>Annual International Congress Calendar</i>	Union of International Organisations	Éves	2000	Időrendi főrész; indexek a konferenciák helye, a rendező testületek és tárgykörök szerint	Összes	Világméretű	Nincs	Havi kiegészítések a Transnational Association c. folyóiratban
<i>Conference Papers Index</i>	Data Courier Inc.	Havi	950	Tárgykörök szerinti főrész; negyedéves és éves indexekben szerzői mutató is	Természettudományok és technika	Világméretű	Van	A World Meetings adatbázisból merít, programok és referátumok alapján előadás-címeket sorol fel
<i>Directory of Published Proceedings, SEMT</i>	Interdok Corp.	Évente 10	3600	Időrendi főrész, indexek a szerkesztő neve, a konferencia helye és tárgyszó szerint. Negyedéves és éves kumulált indexek	Orvostudomány, technika	Világméretű	Csak publikált tételeket tartalmaz	A publikált konferencia-anyagok fő bibliográfiai forrása. Az Interdok Corp.-nál a kiadványokat be lehet szerezni.
<i>Directory of Published Proceedings, SSH</i>	Interdok Corp.	Negyedéves	2850	Lásd: SEMT	Társadalomtudományok, humán tudományok	Világméretű	Csak publikált tételeket tartalmaz	Lásd: SEMT
<i>Forthcoming International and Scientific Conferences</i>	Aslib	Negyedéves	1000	Időrendi főrész. Finanszírozó testület, hely és tárgyszavak szerinti indexek	Összes	Egyesült Királyság és nemzetközi	Nincs	Az Egyesült Királyságban közreadott anyagokhoz hasznos
<i>Index to Scientific and Technical Proceedings</i>	Institute for Scientific Information	Havi	3000 ¹⁾	Tételszámos főrész. Indexek tárgykör, tárgyszó, finanszírozó testület és szerző szerint	Összes	Világméretű	Csak publikált tételeket tartalmaz	Előadás-címeket tartalmaz. 1978-ban indult
<i>Konferenztermine im Fachinformationsbereich</i>	Zentralstelle für Atomenergie-Dokumentation	Évente 5	1600 2000 ¹⁾	Tárgykörök szerinti főrész. Indexek időrend és hely szerint	Energia, fizika, matematika	Világméretű	Esetenként	A szakterületet ki fogják terjeszteni. Mágnesszalagon is hozzáférhető. Nagyon hasznos európai tudományos konferenciákhoz. 1977-ben indult.
<i>Proceedings in Print</i>	Proc. In Print Corp.	Évente 5	2200	Cím szerinti főrész. Indexek finanszírozó testület, szerkesztők és tárgyszavak szerint	Összes	Világméretű	Csak publikált tételeket tartalmaz	Közreadásra nem került kiadványokról is ad információt

Cím	Kiadó vagy közreadó	Periodicitás	Tételek száma (1977-ben)	Elrendezés, mutatók	Szakterület	Földrajzi kiterjedés	Kiadásra vonatkozó információ	Megjegyzés
<i>World Meetings - Outside USA and Canada</i>	Macmillan Information	Negyedéves	1100	Azonosító szám szerinti fő rész (negyedéves időrendben belül), tárgyszó, időrend, hely és az előadások benyújtásának határideje szerinti indexek	Természettudományok, műszaki tudományok, orvostudomány	Világkörülmények, kivéve Észak-Amerika	Esetenként	Olyan anyagok beszerzése alkalmas, amelyeket nem publikáltak, de kérsre beszerezhetők
<i>World Meetings - USA and Canada</i>	Macmillan Information	Negyedéves	1000	Lásd: World Meetings Outside USA and Canada	Természettudományok, műszaki tudományok, orvostudomány	Észak-Amerika	Esetenként	Lásd: World Meetings Outside USA and Canada
<i>World Meetings - Social and Behavioural Sciences</i>	World Meetings Information Center Inc.	Negyedéves	950	Lásd: World Meetings Outside USA and Canada	Társadalom- és viselkedéstudományok, vezetés	Világkörülmények	Esetenként	Lásd: World Meetings Outside USA and Canada
<i>World Meetings - Medicine</i>	World Meetings Information Center Inc.	Negyedéves	836 ^{1/}	Lásd: World Meetings Outside USA and Canada	Orvostudomány	Világkörülmények	Esetenként	Lásd: World Meetings Outside USA and Canada

^{1/} 1978-as adat

ences—Humanities, SSH; Pollution Control—Ecology, PCE), ezek közül a harmadik az első kettőből meríti anyagát. A kiadvány a publikált konferencia-anyagok legátfogóbb forrása, és szolgáltatása a felsorolt tételek beszerzésére is kiterjed. A BLLD ezúton kb. 1000 kötetet szerez be évente, ezen kívül jó néhány amerikai egyesület konferenciáit rendeli meg *standing order** útján.

A *World Meetings* elsősorban nem beszerzési forrás, hanem a konferenciák szervezői és résztvevői részére készített tájékoztatás; a legtöbb tétel nem tartalmaz publikálásra vonatkozó információkat. A kiadvány azonban alkalmas a szervezőkkel való kapcsolatfelvétellel és — ezúton — esetleg a beszerzésre is. E forrás alapján a BLLD évente kb. 600 körlevelet küld konferenciák szervezőbizottságainak a publikálásra vonatkozó részletek megtudakolására. A levelek 70%-ára kap választ: 20% ingyen példányt küld, 25% arról tájékoztat, hogy az anyag nála megrendelhető, további 25% arról, hogy a konferencia anyagát nem adják ki. A fennmaradó 30%-ot olyan anyagok alkotják, amelyek kereskedelmi forgalomban, folyóiratként vagy könyvként beszerezhetők.

A BLLD gyakorlatában a konferencia-anyagokról való tájékozódás egy másik módja, hogy a *Science Reference Library* és az *INSPEC* az általuk beszerzett anyagok címlapjáról másolatot küld. Ezen információk 20%-a vezet rendelésre, a többit már vagy beszerezték vagy rendelés alatt van.

További forrás a havonta megjelenő *International Aerospace Abstracts* c. referálólap, amely konferencia-indexet és -naplót tartalmaz. Konferencia-naplót egyébként számos szakfolyóirat is közöl; a legfontosabbakat — melyek a szervezők címét is tartalmazzák — a 2. táblázat sorolja fel.

Jóllehet a BLLD átfogó előzetes beszerzésre törekszik, mindazonáltal a kielégítetlen kérések száma 1977-ben nem kevesebb, mint 1800 volt. Az igény óriási: naponta mintegy 30 kérdés érkezik, s mindez egyre szélesebb körű beszerzési tevékenységet kíván. Ha az igénylő pl. csak a finanszírozó testület nevét ismeri, a rendelést e címre küldik el. A gyakorlat azt mutatja, hogy eredményesebb a rendeléseket egyenesen a szervezésben közreműködő intézményeknek küldeni, mert ezek inkább állnak a könyvtárak, mint a könyvkereskedők rendelkezésére.

A BLLD az igényeknek kb. 50%-át tudja kielégíteni, 10% pedig olyan információhoz vezet, miszerint a kiadvány egyáltalán nem, vagy már nem beszerezhető. A beszerzés időtartama igen változó, néhány naptól évekig terjed, de a kérések 90%-a esetében nem több mint 20 hét.

A sorszámozott konferenciákat, ha lehetséges, folyóiratként szerzik be. Az így beérkező anyag alapján a további számokat lehetőség szerint *standing order* útján rendelik meg.

* Megújításra nem szoruló, folyamatos rendelés.

2. táblázat

A konferencia-naptárakat tartalmazó
legfontosabb folyóiratok

Cím	Kiadó/ közreadó	Periodi- citás	Megjegyzések
<i>British Medicine</i>	British Council Medical Dept.	Havi	A következő évben tartandó országos és nemzetközi konferenciákról értesít. Hosszú távú naptárak periodikusan jelennek meg
<i>Chemical and Engineering News</i>	American Chemical Society	Heti	Kémiai és rokonterületi konferenciákról tájékoztat 12 hónappal előre. Naptárt a januári és júliusi első számok tartalmazzák
<i>Computer</i>	IEEE Computer Society	Havi	Számítástechnikai konferenciákról értesít, egy évre előre
<i>Episodes</i> (rég. címe: Geological Newsletter)	Int. Union of Geological Sciences	Negyedéves	Naptára kb. 18 hónappal előre. Az egyes számok külön részben tájékoztatnak a geológiai témájú konferenciákról
<i>Food Technology</i>	Institute of Food Technologists	Havi	Kémiai és más élelmiszeripari témákban legalább hat hónappal előre tartalmazza a konferenciákat
<i>IEEE Spectrum</i>	IEEE	Havi	Főleg elektrotechnikai és elektronikai IEEE konferenciákról értesít, 3–4 hónappal előre
<i>Physics Bulletin</i>	Institute of Physics	Havi	Kumulált jegyzéket kb. egy évre előre a januári és júliusi szám tartalmaz. Eseti jegyzéket és az Institute of Physics helyi konferenciáiról értesítéseket minden szám közöl

A BLLD konferencia-anyag állományáról tájékoztató kiadvány a havonta megjelenő *Index of Conference Proceedings Received*. 1978-ban közel 14 ezer tételt tartalmazott. Publikálásra vonatkozó információkat ugyan nem közöl, de hasznos lehet más könyvtárak számára a tételek azonosítására és kölcsönzésére.

A konferencia-anyagok rendkívül drágák, ezen kívül információs értéküket is megkérdőjelezték.* A BLLD erőfeszítéseit azonban igazolja az évi 170 ezer kérés (1978) és az a tény, hogy enélkül nem létezne ilyen átfogó gyűjtemény az Egyesült Királyságban.

/ATKIN, P. — SEED, P.: *The acquisition of conference proceedings at the British Library Lending Division = Interlending Review*, 7. köt. 2. sz. 1979. p. 47–51./

(Novák István)

* POINDRON, P.: The content, influence and value of scientific conference papers and proceedings = *Unesco Bulletin for Libraries*, 16. köt. 3. sz. 1962. p. 113–126./